

Uzavření evidence skutečných majitelů omezí dohled. Důvodem je neschopnost státu včas reagovat na změny a transponovat klíčové směrnice

20.11.2025 - | Transparency International ČR

Na začátku minulého týdne Ministerstvo spravedlnosti (MSP) na webu evidence skutečných majitelů (ESM) oznámilo, že k 17. prosinci letošního roku dojde k zneprístupnění tohoto důležitého registru. Stane se tak po sérii rozhodnutí nejvyšších soudních instancí České republiky, které v návaznosti na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (SDEU) vyložily, že současný volný přístup k údajům v evidenci představuje nezákonné narušení soukromí evidovaných osob, tedy skutečných majitelů společností v Česku. Proto nyní nevládní protikorupční organizace Transparency International ČR (TI) přináší analýzu.

Avizované uzavření ESM představuje zásadní překážku nejen v omezování korupce, ale navíc vysílá špatný signál v boji proti praní špinavých peněz (Anti-Money Laundering – AML) a porušování mezinárodních sankcí.

„Evidence skutečných majitelů umožňuje zjistit, kdo v konečném důsledku profituje z které právnické osoby, či kdo je takovou právnickou osobu schopen ovládat. Jedná se tedy o způsob, jak prohlédnout přes složitou korporátní strukturu a zjistit, kdo je skutečným člověkem, který danou společnost ovládá a má z ní finančních prospěch,“ vysvětluje vedoucí analytik TI Marek Chromý.

ESM vznikla v Česku v návaznosti na 4. a 5. tzv. AML směrnici, které tuto evidenci zavádějí, respektive ji otevírají široké veřejnosti. V návaznosti na rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie z prosince roku 2022 ale došlo k omezení původně obecného přístupu v rámci tzv. šesté AML směrnice.

Praní špinavých peněz je trestný čin, který se snaží zakrýt skutečný původ peněz, který vznikl jinou trestnou činností, a to takovým způsobem, aby peníze vypadaly jako legálně nabyté prostředky. Tento proces umožňuje, aby byly legalizovány i výnosy ze společensky nebezpečných trestných činů jako jsou úplatkářství, pašování drog, obchod s bílým masem či podvody. Úkolem dozorových orgánů či policie je identifikovat podezřelé transakce a ideálně zachytit prostředky ještě předtím, než projdou celým procesem praní.

Ta říká, že přístup k údajům má být nově poskytnut pouze těm osobám, které prokážou oprávněný zájem. Celá směrnice má být v členských státech EU transponována až k červenci 2027, její článek 74 však zároveň stanoví, že přístup pro osoby s oprávněným zájmem má být zaručen už i v rámci směrnice předchozí. Tato změna přitom měla být transponována již k 10. červenci 2025.

„Česká republika nicméně doposavad tuto povinnost fakticky plnila, neboť byla evidence skutečných majitelů otevřena všem. To se však změní, a v důsledku rozhodnutí nejvyšších soudů a avizovaného uzavření evidence se nově ke klíčovým údajům nebudou automaticky schopni dostat ani ti, kteří oprávněný zájem prokážou. Taková situace je vskutku kuriózní, a je škoda, že se jí včasnou, přesnou a proaktivní transpozicí novely směrnice nepodařilo ze

strany Ministerstva spravedlnosti předejít,” objasňuje Kryštof Doležal, právník TI.

Jaký bude dopad v praxi?

Evidence skutečných majitelů zůstala v Česku otevřena déle než v jiných evropských státech. Existovala tedy snaha o zachování volného přístupu k těmto důležitým údajům pro široký okruh osob. Tento z protikorupčního hlediska chvályhodný postup však nyní v zásadě ztroskotál. Namísto potřeby prokazovat oprávněný zájem již od července, je tak nyní široká veřejnost vystavena právní nejistotě.

Na tom nic nemění ani současný přístup resortu spravedlnosti, který naznačuje, že by přístup i po dobu formálního uzavření evidence měl být zaručen prostřednictvím informačních žádostí u příslušných soudů.

Jakkoliv je takový přístup chvályhodný, stále platí, že přístup do ESM na základě žádosti podle analogického výkladu nelze považovat za srovnatelný s běžným přístupem přes webovou stránku.

To platí o to více, víme-li, že příslušná ustanovení mohla být již několik měsíců transponovaná, a současná situace by tak vůbec nemusela nastat.

„Přístup na základě žádosti u soudu, navíc bez jasného právního základu, lze totiž za souladný se směrnicí označit jen těžko. Nevíme totiž, jak bude vypadat rozhodovací praxe soudů, která se navíc v podobných případech může lišit. V neposlední řadě pak ani netušíme, jak dlouho takové vyřízení může trvat. V důsledku je tedy možné, že tato cesta bude nejen neefektivní, ale i nefunkční,” hodnotí Kryštof Doležal.

Nyní nezbývá než vyčkat, zda mechanismus popsáný ministerstvem bude skutečně fungovat, což je v situaci, která neměla nikdy nastat, vcelku málo.

Zároveň je třeba, aby se období uzavření evidence podařilo co možná nejsnáze a nejrychleji překlenout. Stále totiž platí, že je povinností státu, aby požadavkům směrnice vyhověl, a to v požadovaném termínu, což bude nyní představovat zásadní problém.

Státy EU, které jsou v rozporu s povinnostmi jim plynoucím ze směrnic, jsou totiž vystaveny potenciálním přímým účinkům příslušných ustanovení, v krajním případě i odpovědnosti za pozdní transpozici, a to nejen v podobě tzv. infringementu ze strany Evropské komise.

<https://www.transparency.cz/uzavreni-evidence-skutecných-majitelu-omezi-dohled-duvodem-je-neschopnost-statu-vcas-reagovat-na-zmeny-a-transponovat-klicove-smernice>